

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen
Miljöbyrån, S4

Beslutande
Minister
Jesper Josefsson

Föredragande
Vattenbiolog
Mikael Wennström

Justerat
Omedelbart

Nr 31

Utlåtande om Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön.

ÅLR 2024/437

55 S4

Beslut

Ålands landskapsregering beslöt att ge utlåtande till Finlands miljöcentral om ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön enligt **bilaga S424E10**.

Hänvisning
Er begäran om utlåtande,
SYKE/2023/105

Finlands miljöcentral
Ladugårdsbågen 11
FI-00790 HELSINGFORS

Kontaktperson
Vattenbiolog Mikael Wennström
telefon +358 (0)18 25455
mikael.wennstrom@regeringen.ax

kirjaamo@syke.fi

Ärende

Utlåtande om Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön

Bakgrund

Havsplaner tas fram i EU:s medlemsländer i enlighet med bestämmelserna i havsplaneringsdirektivet. Syftet enligt direktivet är att främja hållbar tillväxt i havsrelaterade ekonomier, hållbar utveckling i havsområden och hållbar användning av marina resurser. Planeringen ska beakta ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter för att stödja hållbar utveckling och tillväxt genom att tillämpa en ekosystemansats och främja samexistens mellan relevanta verksamheter och användningsområden. Medlemsstater med angränsande marina vatten ska samarbeta i syfte att säkerställa att havsplanerna är enhetliga och samordnade. I samband med att den svenska regeringen i början på 2022 fattade beslut om Sveriges första havsplaner gav man Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att revidera havsplanerna för att möjliggöra en utökning av havsbaserad vindkraft från 30 till 120 terawattimmar.

Sverige har därför nu fram förslag till tre nya havsplaner med tillhörande miljökonsekvensbeskrivningar – en för Bottniska viken, en för Östersjön och en för Västerhavet. I förslaget sägs att syftet med havsplanerna är att bidra till en långsiktigt hållbar utveckling. De ska förena näringspolitiska mål, sociala mål och miljömål och bidra till att god miljöstatus i havsmiljön nås och upprätthålls, att havets resurser används hållbart så att havsanknutna näringar kan utvecklas samt att samexistens främjas mellan olika verksamheter och användningsområden. Planerna har tagits fram efter att olika intressen vägts mot varandra och ska ge vägledning om bästa användning, vilka användningar som har företräde och vilken anpassning som behövs. Havsplanerna tar upp en rad olika användningsområden, däribland vindkraft, försvar, kultur, natur, rekreation, sjöfart och yrkesfiske. I planen anges också områden där ingen särskild användning förespråkas.

I miljöbedömningen tillämpas konventionen om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang (Esbokonventionen) med tillhörande protokoll om

strategiska miljöbedömningar. Finlands miljöcentral, som är den nationella kontaktmyndigheten för Esbokonventionen, har gett landskapsregeringen möjlighet att inkomma med synpunkter på Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön senast 9.2.2024. Miljöministeriet har bett om utlåtande om betänkandet gällande Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen, miljövårdslagen och vattenlagen (nedan kallat betänkandet). I propositionen föreslås att det fogas nya bestämmelser utgående från EU-domstolens avgöranden om miljömålen för vattnen i ramdirektivet för vatten.

Ministeriet har bett landskapsregeringen ge sitt utlåtande senast före årsskiftet. Som underlag för utlåtandet finns ett utdrag ur betänkandet med förslag till nya och ändrade paragrafer samt ett utkast till motiveringar till två av paragraferna.

Landskapsregeringens utlåtande

Allmänna synpunkter

I samband med att arbetet med de nya svenska havsplanerna inleddes i slutet av 2022 gavs Finland inklusive Åland möjlighet att ge synpunkter.

Landskapsregeringen framförde då bland annat att:

- Särskilt viktiga teman för Åland är sjöfart och farleder, fiske inklusive konsekvenser för vandrande fiskarter såsom laxen och vandrings sik, vindkraft inklusive kabeldragningar, samt skydd av värdefull natur och vattenkvalitet.
- Det är viktigt att de metoder som används för att bedöma effekter av olika havsbaserade verksamheter är desamma, eller åtminstone jämförbara, i Sverige/Åland/Finland. För att åstadkomma det måste det finnas tillräckliga kontakter mellan de tre regionerna, via informella och formella forum för diskussioner och informationsutbyte.
- Det är önskvärt att det finns ett forum som behandlar användningen av havsområdena (exempelvis etablering av vindkraft) på ett övergripande holistiskt sätt, så att synergier kan uppstå mellan exploatering kontra områden som bidrar med ekosystemtjänster.

Landskapsregeringen önskar framföra ovanstående synpunkter på nytt.

Vid ett bilateralt möte som nyligen hölls mellan Sverige och Finland inklusive Åland diskuterades bland annat möjligheten att anordna workshops eller möten för kunskapsutbyte angående de metoder som använts vid konsekvensbedömningen av Sveriges nya havsplaner och vid motsvarande bedömningar som gjorts i Finland.

Landskapsregeringen välkomnar att sådana möten anordnas.

Landskapsregeringen önskar på nytt betona vikten av det finns forum som behandlar användningen av havsområdena på ett övergripande holistiskt sätt. Det är viktigt att i

havsplaneringsprocessen gränsöverskridande föra samman intressenter och bidra till samordning mellan alla de aktörer som har intressen i hur havsområdena används.

Övriga synpunkter

Landskapsregeringen har med intresse tagit del av de nya förslagen till havsplaner med tillhörande miljökonsekvensbeskrivningar. Landskapsregeringen har funnit dem välskrivna och tydliga. De kommer att sannolikt fungera som inspiration och gott exempel när Åland reviderar sin havsplan.

Exempel på dessa goda exempel är inledningen på havsplanedokumentet där havsplaneringsprocessen, mål, övergripande vägledning och överväganden beskrivs på ett bra sätt (kap 1 och 2) liksom den allmänna beskrivningen av innebörd och konsekvenser (kap 6).

Landskapsregeringen har dock reagerat på att beskrivningen i slutet av kap 6 av de gränsöverskridande effekterna, inklusive redogörelsen för kumulativa effekter, är kortfattad. I stycket om kumulativa effekter konstateras att havsbaserad vindkraft planeras öka kraftigt, och att hänsyn därför behöver tas till risken för sådana effekter i den fortsatta planeringen och tillståndsprovningen av främst havsbaserad vindkraft, men också andra verksamheter. I redogörelsen sägs att risken kan vara särskilt stor i områden med stor koncentration av vindkraft och där det finns höga naturvärden av internationell betydelse samt att gränsöverskridande samverkan om bedömning av den typen av kumulativa effekter är önskvärd.

Landskapsregeringen håller med om beskrivningen men menar att den borde vara mer omfattande. Det vore önskvärt med en redogörelse eller sammanställning över de studier som gjorts eller planeras av kumulativa effekter i de havsområden som Sverige och Finland inklusive Åland delar. Det är även önskvärt att diskutera kunskapsluckor.

Landskapsregeringen har ingen bestämd åsikt om vilken instans som ska ansvara för den efterfrågade gränsöverskridande samverkan, men konstaterar att de myndigheter som ansvarar för havsplanering är skyldiga att skapa enhetliga och samordnade havsplaner samt att etablera samarbeten som hanterar de gränsöverskridande frågorna. En del av de ansvariga myndigheternas uppgift den närmaste tiden bör således vara att se till att sådana samarbeten skapas.

Landskapsregeringen har reagerat på att konventionen om skyddet av Östersjöns marina miljö, Helsingforskonventionen, inte nämns i figur 2.1-1 på sidan 23.

Helsingforskonventionen, Helcomsamarbetet och Helcom-Vasabs arbetsgrupp för fysisk planering av havet nämns senare kort i kapitel 7 tillsammans med några andra samarbetsforum men har också sin plats i sammanfattande figurer.

I de följande kapitlen (kap 3, 4 och 5) presenteras plankartor och vägledning och överväganden för de olika havsområdena. I områdestabellerna anges på ett överskådligt sätt prioriterade användningar och vilken särskild hänsyn som bör tas inom de olika delområden som visas på kartorna.

Något som landskapsregeringen dock saknar är mer detaljerade kriterier och motiveringar som ligger till grund för användningar och särskilda hänsyn. I områdestabellerna finns motiveringar till företräden och anpassning till samexistens, men inte till de två övriga kategorierna. Vid det bilaterala möte som nyligen hölls mellan Sverige och Finland inklusive Åland diskuterades bland annat möjligheten att ordna möten för kunskapsutbyte angående de metoder som använts vid konsekvensbedömningen.

En möjlighet skulle kunna vara att på dessa möten även diskutera kriterier för användning och särskilda hänsyn, samt vilka överväganden som gjorts i relation till konsekvensbedömningen. Speciellt viktigt är att diskutera de delområden som direkt angränsar till eller ligger nära Finland/Åland. Särskilt viktigt är det i fråga om skapandet av det sammanhängande och gränsöverskridande nätverket av skyddsområden i enlighet med habitatdirektivet och som även är kopplat till EU:s strategi för biologisk mångfald 2023. Det vore även önskvärt att diskutera behovet av gränsöverskridande samverkan åtminstone till de delar som nämns i stycket om kumulativa effekter samt de delar som är lagstadgat enligt artikel 11 i havsplaneringsdirektivet.

Landskapsregeringen konstaterar att landskapsbilden längs Ålands skärgård och kustlinje kan påverkas vid anläggande av havsbaserade vindkraftparker i södra delen av Bottniska viken och norra Östersjön. Tydliga visualiseringar är nödvändiga för bedömning av den visuella påverkan på landskapsbilden. Det är därför önskvärt att länderna runt Bottenviken, Bottenhavet och Östersjön tar ett helhetsgrepp för att utreda landskapspåverkan till följd av havsbaserad vindkraft genom hela Bottenviken-Östersjöområdet.

Landskapsregeringen konstaterar slutligen att gruvdrift och annan materialutvinning från havsbotten än sand inte är en användning som tagits med i havsplanen. Landskapsregeringen anser att sådan användning bör tas med och diskuteras i havsplanen.

Minister

Jesper Josefsson

Vattenbiolog

Mikael Wennström

FÖR KÄNNEDOM

Fiskeribrån, härst

Kulturbrån, härst

Energisamordnare Ralf Häggblom, ralf.haggblom@regeringen.ax

Teknisk samhällsstrateg Stefan Fransman, stefan.fransman@regeringen.ax

Energiutvecklare Joel Fenel, joel.fenel@regeringen.ax

Naturvårdsintendent Maija Häggblom, maija.haggblom@regeringen.ax

Projektkoordinator Charlotta Björklund, charlotta.bjorklund@regeringen.ax

Projektkoordinator Mats Örblom, mats.orblom@regeringen.ax

Vattenbiolog Susanne Vävare, susanne.vavare@regeringen.ax

Projektkoordinator Annica Brink, annica.brink@regeringen.ax